

Bukovinian State
Medical University

ВДНЗ України «Буковинський
державний медичний університет»

Ștefan cel Mare University
of Suceava

Сучавський університет імені
Штефана чел Марє

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУСПІЛЬНИХ НАУК ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

AKTUALINI PYTANNIA SUSPILINIH
NAUK TA ISTORII MEDITSINI
(APSNIM)

CURRENT ISSUES OF SOCIAL
STUDIES AND HISTORY OF
MEDICINE

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ
ОБЩЕСТВЕННЫХ НАУК
И ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ

ENJEUX ACTUELS DES SCIENCES
SOCIALES ET DE L'HISTORIE DE
LA MEDECINE

Спільний українсько-румунський науковий журнал
Joint Ukrainian-Romanian scientific journal

2019, 2 (22)

<i>Журнал засновано в 2013 р. Перереєстровано 27.07.2015 р. у Міністерстві юстиції України (Свід. № 21495-11295ПП – Сер. КВ)</i>	<i>Journal started publishing in 2013 year. Re-registered in the Ministry of Justice of Ukraine 27.07.2015 p (Cert.of registr. № 21495-11295PP – Ser. KB)</i>
<i>Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з історичних (Наказ МОН України № 515 від 16.05.2016р.) та філологічних наук (Наказ МОН України № 1222 від 07.10.2016 р.)</i>	<i>Journal is on the List of Scientific Professional publication of the Ministry of Education and Science of Ukraine, entitled to publish main results of dissertations in different fields of Historical sciences (order № 515 of 16.05.2016) and Philological sciences (order № 1222 of 07.10.2016)</i>

President: Dr. of Medicine, Prof. **Taras Boychuk** (Bukovinian State Medical University)

Editors-in-Chief: Dr. of History, Prof. **Stefan Purici** (Ștefan cel Mare University of Suceava)
Dr. of History, Prof. **Antoniuy Moyses** (Bukovinian State Medical University)

Executive Editors: Ph.D., Assoc. Prof. **Antonina Anistratenko**, responsible for the electronic version of the journal
Ph.D., Assoc. Prof **Yulia Rusnak** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Tetyana Nykyforuk** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Harieta Mareci Sabol** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Editors Assistants: Ph.D., Associate Prof. **Inha Tymofijchuk** (Bukovinian State Medical University)
Ph.D., Lecturer **Vasile M. Demciuc** (Ștefan cel Mare University of Suceava)

Executive secretaries: Lecturer **Iryna Kaizer**, Lecturer **Lidia Vylka**

Responsible for the electronic version on the OJS platform and DOI identifier: **Maya Paholka**
Responsible for the Bibliographic description of the references: **Svitlana Tulevska**

INDEXING: Index Copernicus – 73,78 (2016) | Infobase Index – 2,8 (2016) | MIAR – 2,8 (2016) | SRJIF – 3,98 (2017) | JICIndex – 0,110 (2017)

Journal was registered in the international scientometric and bibliographical database *Index Copernicus*, *Directory of Open Access Journals (DOAJ)*, *Ulrichs Web*, *Erih Plus*, *Scientific Indexing Services*, *eLibrary*, *Index of Turkish Education*, *Infobase Index*, *OAJI*, *World Cat*, *Directory of Research Journals Indexing (DRJI)*, *Sherpa/Romeo*, *Scientific Journal Impact Factor (SJIF)*, *Information Matrix for the Analysis of Journals (MIAR)*, *Journals Factor (JF)*, *International Institute of organized research (I2OR)*, *Journals Impact Factor*, *International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)*, *Rootindexing*, *Science Research Journal Impact Factor (SRJIF)*, *JICIndex*, was published in database: *Google Scholar*, *SCIARY WorlWide Elibrary (SUA)*, *Central and Eastern European Online Library (Germany)*.

Editorial Board:**Social sciences:**

Associate Prof. **Gennadii Kazakevych**, Dr. of History, Taras Shevchenko Kyiv National University (Ukraine);
 Prof. **Michel Kerautret**, Dr. of History, Ecole des Hautes études en sciences sociales (Paris, France);
 Prof. **Zenon Kohut**, Dr. of History, Alberta University (Edmonton, Canada);
 Prof. **Oleksandr Kurochkin**, Dr. of History, M. Rylskiy Institute of Art, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Chief Research Worker **Elisaveta Kvilincova**, Dr. of History, Institute of Cultural Heritage, Academy of Sciences (Chisinau, R. Moldova);
 Prof. **Yuri Makar**, Dr. of History, Academician of the Ukrainian Academy of History, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Senior Research Associate **Paul Meerts**, Dr. of History, Institute of International Relations Clingendael (The Hague, Netherlands);
 Prof. **Olimpia Mitric**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Georghe Onișor**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Associate Prof. **Florin Pintescu**, Dr. of History, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Academician **Stepan Pavliuk**, Dr. of History, Director of the Institute of Ethnology, Academy of Sciences (Ukraine);
 Academician **Anna Skrypnyk**, Dr. of History, Director of the Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, Academy of Sciences (Kyiv, Ukraine);
 Prof. **Andrzej Wawryniuk**, Dr. of History, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Cholmie (Poland);
 Prof. **Vitaliy Dokash**, Dr. Of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Mychailo Marchuk**, Dr. of Philosophy, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Prof. **Sorin Tudor Maxim**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Diego Sanches Mecka**, Dr. of Philosophy, National University of Distance Education (Madrid, Spain);
 Assoc. Prof. **George Neamtu**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Ivan Ostaschuk**, Dr. of Philosophy, Bukovinian State Medical University, M.P. Dragomanov National pedagogical University (Ukraine);
 Assoc. Prof. **Bogdan Popoveniuc**, Dr. of Philosophy, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Nina Zoriy**, Ph. D. of Philosophy, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Bertrand Badiou**, Dr. Of Philosophy, Ecole normale supérieure (Paris, France);
 Prof. **Piotr Borek**, Dr. of Philology, Head of the Polish Philology Institute Krakiv Pedagogical University (Poland);
 Prof. **Mircea A. Diaconu**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Assoc. Prof. **Evelina-Mezalina Graur**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Adam Falowski**, Dr. of Philology, Head of the East Slavic Philology Institute Jagiellonian University (Poland);
 Prof. **Roma Franko**, Dr. Of Philology, University of Saskatchewan (Canada);
 Assoc. Prof. **Simona-Aida Manolache**, Dr. of Philology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Hanna Martynova**, Dr. of Philology, Bohdan Chmelnytskyi Cherkasy National University (Ukraine);
 Prof. **Nagy Rodica-Măriora**, Dr. of Filology, Head of the Scientific library in Ștefan cel Mare University of Suceava;
 Prof. **Antoaneta Olteanu**, Dr. of Philology, Bucharest University (Romania);
 Assoc. Prof. **Oleksandr Rak**, Ph. D. of Philology, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Nataliya Rusnak**, Dr. of Philology, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University (Ukraine);
 Chief Research Worker **Anna-Maria Sorescu-Marinkovich**, Dr. of Philology, Balkan Institute at Serbian Academy of Sciences and Art (Belgrad);
 Assoc. Prof. **Nadia Laura Serdenciuc**, Dr. of Educational Sciences, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania).

History of medicine:

Assoc. Prof. **Carmen Cornelia Bălan**, Dr. of Psychology, Ștefan cel Mare University of Suceava (Suceava, Romania);
 Prof. **Vasyl Cheban**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Dr. med. Dipl.-Psych, MBA, **Gerhardt Dammann**, Chief of Psychiatrische Klinik Münsterlingen and the psychiatric services Thurgau (Switzerland);
 Prof. **Alexander Fediv**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Oleksandr Ivashiuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Yuzef Podguretski**, Dr. of Psychology, Opole University (Poland);
 Prof. **Alfred Prits**, Dr. of Psychology, Pres. of World Psychology Union, Head of Psychotherapy and Psychoanalysis Institute in Vienna (Austria);
 Prof. **Viktor Tashchuk**, Dr. of Medicine, Bukovinian State Medical University (Ukraine);
 Prof. **Dmytro Tyntyuk**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova);
 Prof. **Bohdan Vasylevskiy**, Dr. of Medicine, Chief of Psychosomatik Institute (Warsaw, Poland);
 Prof. **Konstantin Yetso**, Dr. of Medicine, Chisinau State University of Medicine and Pharmacy N.Testemitsu (R. Moldova).

Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія "Історичні науки" || Current issues of Social studies and History of Medicine. Joint Ukrainian-Romanian scientific journal. Series "Historical science"/ Редколегія: Т. Бойчук, Ш. Пуріч, А. Мойсей. Чернівці–Сучава: БДМУ. 2019. № 2 (22). 118 с.

ISSN: 2311-9896; EISSN 2411-6181

The actual problems of world history, history of Ukraine, history of religion, ethnogenesis and traditional culture of peoples, archeology, philosophy, linguistics, literature and history of medicine are investigated in the journal. The journal is the international edition according to the sphere of extension and geography of the authors.

The publication is aimed at the higher educational institutions, academic institutes, and cultural institutions staff.

ББК 60я53+5г.я43

The journal is published in paper and electronic version with the resolution of the academic council of Higher State Educational Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University" (Decision №11 . Date: 20.06.2019).

The authors are responsible for the selection, accuracy of given information, citations, proper names, geographical names and other data.

Publishing: 2-4 issues a year. Languages: Ukrainian, Russian, English, French.

Address: Ukraine, 58000, Chernivtsi, Heroiv Maidanu str., 3, Department of Social Sciences and Ukrainian Studies.
 Tel.: (0372) 520871. **E-mail:** snim@bsmu.edu.ua; society@bsmu.edu.ua

The electronic version of the journal is available on the Web sites: <http://apsnim.bsmu.edu.ua>; <http://doaj.org> (Directory of Open Access Journals); <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Scientific periodicals of National V. Vernadskij library web-site); <http://scholar.google.com.ua> (Google Scholar); <http://e-apsnim.bsmu.edu.ua> (OJS).

**ЛАПШИН ФЕОДОСІЙ ВІКТОРОВИЧ. ШЛЯХ НАУКОВЦЯ,
ДОСЛІДНИКА, ЛЮДИНИ**

Олеся ПЕРЕПЕЛИЦЯ, Раїса СТАДНІЙЧУК,

Михайло БРАТЕНКО, Ірина ДІЙЧУК

ВДНЗ України "Буковинський державний медичний університет",
Чернівці (Україна)

perepelutsya.olesia@gmail.com; bratenko@gmail.com

poberejnairka@gmail.com

**LAPSHYN FEODOSIY VICTOROVYCH. THE PATH OF
SCIENTIST, RESEARCHER, HUMAN**

Olesya PEREPELYTSYA, Raisa STADNIYCHUK,

Mykhaylo BRATENKO, Iryna DIYCHUK,

Higher State Education Establishment of Ukraine

"Bukovinian State Medical University", Chernivtsi (Ukraine),

ORCID ID: 0000-0003-4912-3696; RESEARCHER ID L-5086-2016

ORCID ID: 0000-0001-6849-0948; RESEARCHER ID C-2682-2017

ORCID ID: 0000-0002-6078-0921

Перепелица Олеся, Стаднийчук Раїса, Братенко Михаил, Дийчук Ирина. Лапшин Феодосий Викторович. Путь ученого, исследователя, человека. Цель исследования. В статье на основании архивных документов, библиографических описей освещена научная деятельность доцента кафедры общей химии Лапшина Феодосия Викторовича. **Методология.** В ходе исследования использован метод ретроспекции и сравнительного анализа. **Научная новизна.** Впервые систематизированы все работы Ф. В. Лапшина и проанализирован конкретный его вклад в развитие научного направления кафедры в области аналитической химии – изучение химического состава минеральных источников Черновицкой области и их практического применения в бальнеологических целях, что поспособствовало развитию курортологии Буковины. **Выводы.** В статье описан этап фундаментализации научного направления кафедры, касающегося изучения природных ресурсов Черновицкой области.

Ключевые слова: Черновицкий государственный медицинский институт, кафедра общей химии, Ф. В. Лапшин, биография, научная деятельность, минеральные источники, бальнеология.

Вступ. Висвітлення життєвого шляху вчених людей, які зробили значимий для розвитку науки внесок, на наше глибоке переконання, важливе не стільки для історії, скільки для усвідомлення молодим поколінням того факту, що підґрунтям вагомих здобутків є самовіддана титанічна праця. Тому автори статті вважають за необхідне висвітлити життєвий шлях людини, сукупність особистісних якостей якої сприяло розвитку бальнеології та курортології на Буковині.

Постановка проблеми. Історіографічна література щодо життя і діяльності Феодосія Вікторовича Лапшина, дослідника мінеральних вод Буковини та Українських Карпат, висвітлена епізодично, архівні дані його наукових досліджень періоду з 1950 по 1979 рр. не описані в науковій літературі, що спонукало нас до висвітлення цього періоду, який відзначився в історії кафедри загальної хімії становленням одного з наукових напрямків - дослідженням хімічного складу природних ресурсів Чернівецької області та їх практичне застосування.

Мета дослідження: ознайомити медичну спільноту з етапами наукових досліджень Ф. В. Лапшина в області аналітичної хімії, пов'язане з вивченням хімічного складу мінеральних джерел Чернівецької області та їх придатності для бальнеологічних цілей.

Використані історичний, бібліографічний та системний методи аналізу. Джерелами дослідження слугували матеріали архівного фонду БДМУ, фонду Державного архіву Чернівецької області (ДАЧО) та особистого архіву асистента кафедри Раїси Федорівни Стаднийчук.

Основна частина. Лапшин Феодосій Вікторович (фото 1) народився 28 серпня 1911 року в с. Мішуріно-

Ріг Лихівського (пізніше Верхньодніпровського) району Дніпропетровської області в українській багатодітній сім'ї моряка. У 1921 р. помирає батько, а згодом від голоду й два брати. Мати, щоб прогодувати чотирьох дітей, вступає до колгоспу. У 1928 р. Феодосій Вікторович вступає на шкільний факультет педагогічного технікуму в м. Новомосковськ Дніпропетровської області, який у 1931 р. закінчує з відзнакою, одержавши спеціальність "вчитель початкової школи". За розпорядженням ЦК ЛСМУ у 1931 р. був направлений в Остяково-Вогульський Національний округ Свердловської області, де працює директором та за сумісництвом учителем у початковій школі с. Мостівка Гавдинського району, а згодом - директором спецдитячого містечка. З вересня 1934 р. по листопад 1937 р. навчається в Партиїній школі парторганів і комісарів при ЗУСД на Далекому Сході, де був помічником командира взводу. Впродовж 1937 року працює вартувим в охороні заводу "Більшовик" і водночас навчається на 4-му курсі робітничого факультету при Київському державному університеті. З 1938 по 1940 рр. навчається на хімічному факультеті Київського державного університету. З листопада 1940 р. по липень 1941 р. за направленням ЦК КПУ працює в дитячому будинку № 2 і директором дитячого будинку інвалідів м. Чернівці. Виховує п'ятеро дітей, двоє з яких діти брата, який загинув у 1941 р. Під час окупації з липня 1941 р. по вересень 1943 р. керує підпільною групою опору німецьким окупантам. В цей період працює пастухом громадської худоби в селищі, де народився. З 1943 р. по 1945 р. служить у діючій Радянській Армії (III Український фронт) - бере участь у воєнних діях

помічником командира взводу на плацдармі Дніпра, під Кривим Рогом, а також у чині старшого сержанта на території Румунії, Болгарії, Югославії, Угорщини, Австрії. У боях 1943 року отримав легке поранення. Був нагороджений Орденом Червоної зірки, трьома медалями, одну з яких – "За победу над Германией"¹ одержав 9 травня 1945 року. Після демобілізації з січня 1946 р. зарахований на третій курс хімічного факультету вже в стінах Чернівецького державного університету (ЧДУ). Під час навчання виявив інтерес до науково-експериментальної роботи. По завершенню університету з відзнакою у 1948 р. отримує спеціальність хіміка-аналітика (диплом Б № 318567)². У цьому ж році за рекомендацією завідувача кафедрою загальної хімії Чернівецького медичного інституту (ЧМІ) доц. Г. А. Водатурського був направлений на роботу до ЧМІ на посаду старшого лаборанта кафедри загальної хімії³. Цього ж року був призначений матеріально-відповідальним по кафедрі, а з грудня 1949 р. переведений на посаду асистента цієї ж кафедри⁴. Долучається до виконання експериментальної роботи: "Новий метод одержання хлоратів", яка проводилась сумісно з співробітниками ЧДУ, виконує функції лекційного асистента з курсу загальної хімії, веде консультаційні заняття з загальної та аналітичної хімії. У 1949 р. Ф. В. Лапшина було призначено відповідальним за стан вимірювальних приладів медінституту. У період з 1950 по 1952 рр. навчається у Вечірньому університеті марксизму-ленінізму, який завершує з відзнакою⁵. Активно включається в роботу з наукової тематики кафедри – дослідження фізико-хімічних характеристик мінеральних вод. Цей напрямок наукового пошуку й став для Феодосія Вікторовича визначальним у його науковій діяльності.

У 1951 р. в зв'язку з переходом доц. Водатурського Г. А. на іншу роботу завідування кафедрою загальної хімії було доручено доценту кафедри органічної хімії ЧДУ А. В. Домбровському⁶, який керував кафедрою за сумісництвом впродовж двох років. Прийшовши на роботу в ЧМІ, А. В. Домбровський не змінив тематики наукових досліджень кафедри, яка була пов'язана з дослідженням мінеральних вод Чернівецької області⁷. Тому викладачі, які займалися цією тематикою, продовжили свої наукові дослідження в області аналітичної хімії.

Першими публіцистичними кроками Ф. В. Лапшина стали реферати доповідей "Хлоридные воды Черновицкой области" на 31-й науковій конференції (Чернівці, 1957 р.) та "Сульфатные воды Северной Буковины" на науково-практичній конференції лікарів українських курортів з питними мінеральними водами (м. Трускавець, 1958). У 1959 р. у збірнику "Научные записки Черновицкого медицинского института" виходять дві роботи "Железистые и сероводородные минера-

льные воды основных источников Черновицкой области" і "Физико-химические свойства минеральных вод основных источников Буковинских Карпат Черновицкой области". Того ж року в збірнику матеріалів "VIII – й Менделеевский съезд по общей и прикладной химии" виходить робота "Физико-химические свойства минеральных вод равнинной части Северной Буковины"⁸. Підсумком проведених досліджень став захист дисертації "Физико-химическая характеристика минеральных вод Северной Буковины (Черновицкая область)" в 1959 р., а 2 квітня 1960 року Ф. В. Лапшину присуджено вчений ступінь кандидата хімічних наук⁹. Після захисту дисертації Феодосій Вікторович не залишає досліджень в обраному напрямку. "Буковинська земля стала йому рідною" вважає автор статті Раїса Федорівна Стаднічук, згадуючи його запозятість у роботі. Подальші дослідження лягли в основу статті "Сульфатные воды Северной Буковины", надрукованої в збірнику "Гидрохимические материалы" (Новочеркаськ, 1960 р.). Високий науковий рівень і фахове визнання засвідчують надруковані в журналі "Вопросы курортологии, физиотерапии и лечебной физической культуры" рецензія Феодосія Вікторовича з приводу статті А. К. Марченко "Минеральные воды Советской Буковины и их внекурортное использование" (1960), та ґрунтовної одноосібної статті "Лечебные минеральные воды равнинной части Черновицкой области" (1961 р.). У цей період Ф. В. Лапшин глибше цікавиться питанням класифікації мінеральних вод. Результати досліджень були описані в статті "Основные типы минеральных вод Северной Буковины", надрукованої у збірнику статей "Ученые записки Украинского научно-исследовательского института курортологии и физиотерапии" (1961 р.)¹⁰.

У травні 1962 р. ас. Лапшин Ф. В. був проведений по конкурсу на посаду доцента кафедри загальної хімії, а в листопаді 1963 р. одержав вчене звання доцента¹¹. У цей період читає лекції з курсу "Хімія елементів" (фото 2), веде практичні заняття з теоретичних основ хімії, об'ємного аналізу, хімії елементів. Розширюючи поле досліджень, Феодосій Вікторович зайнявся вивченням грязей, результати якого вилились у роботи "Физико-химическая характеристика грязей Предкарпатья (Черновицкая область)" і "Исследование пелоидов Черновицкой области", які доповідались на науково-практичних конференціях "К вопросу грязевых ресурсов и грязелечения" (Одеса, 1962 р.) і 39-й науковій конференції ЧМІ (Чернівці, 1963 р.). Не залишає Ф. В. Лапшин і улюбленої тематики. У 1963 р. в журналі "Гидрохимические материалы" виходить стаття "Минерализованные хлоридные воды Черновицкой области" та в 1965 р. у матеріалах ювілейної наукової конференції, присвяченої 25-літтю Радянської Буковини,

¹ Усі назви подані мовою оригіналу.

² Архів BDMU [The BSMU Archive], F. R-398, Op. 51, Case N. 21, ark. 3–8, 54–55 [In Ukrainian].

³ Ibidem, ark. 9, 13.

⁴ Ibidem, ark. 15, 17.

⁵ Ibidem, ark.3, 5, 7, 10.

⁶ Андрій Володимирович Домбровський - доцент кафедри органічної хімії ЧДУ. У 1959 р захистив докторську дисертацію «Реакции галоидирования и арилирования непредельных соединений ароматическими диазосоединениями и ее использование в органических синтезах». У 1960 р. одержав звання професора. З 1954 по 1976 рр - декан хімічного факультету ЧДУ.

⁷ DACHO [Chernivtsi Regional State Archive], Fond R-938, Op. 5, Spr. 262, Dovidka pro opublikovani naukovi roboty zaviduvachamy kafedr ta dani pro naukovu produktsiiu ChDMI za 1945–1956 rr., 13 ark. [In Ukrainian].

⁸ Архів BDMU [The BSMU Archive], F. R-398, Op. 51, Case N. 21, ark. 100–101 [In Ukrainian].

⁹ Ibidem, ark. 33–34.

¹⁰ Ibidem, ark. 101–102.

¹¹ Ibidem, ark. 38–41.

стаття "Бальнеологические ресурсы Черновицкой области". Крім того, в 1966 р. побачила світ стаття "Фізико-хімічні властивості і режим мінеральних вод Чернівці, Щербинці, Брусниця і Черешенька" в матеріалах вузівської 42-ої наукової конференції. Підсумком проведених досліджень стали дві монографії: "Мінеральні води і курорти Буковини" (м. Ужгород, 1965 р.) та в співавторстві з Христенко П. С. "Бальнеологічні здравниці Радянської Буковини" (м. Київ, 1967 р.)¹².

Упродовж всього часу Ф. В. Лапшин бере активну участь у громадському житті університету та міста - друкується в газеті "Радянська Буковина" ("Мінеральні води Буковини", 1964 р.; "Цілющі джерела Буковини", 1967 р., 1972 р.; "Таємниця Ганниного джерела", 1972 р.; "Буковинська Мацеста", 1973 р.; "Дубовий гай – цілюще джерело", 1974 р.; "Таємниця Котелевського джерела", 1975 р.), "Блокнот агітатора" відділу пропаганди і агітації Чернівецького обкому КПУ ("Перший міжколгоспний санаторій на Буковині", 1957 р.; "Як служителі монастиря видають мінеральне джерело за святе", 1960 р.), популяризуючи серед населення цілющі джерела Буковини. А згодом, у 1976 р. видає путівник "Мінеральные воды и курорты"¹³. Продовжує роботу щодо класифікації мінеральних вод, результати якої висвітлено в працях: "О классификации минеральных вод западных областей УССР" (Збірник "Основные проблемы изучения и использования производительных сил Украинских Карпат", 1967 р.), "Хімія лікувальних мінеральних вод Радянської Буковини та їх класифікація" (Зб. "Розвиток медичної науки та охорони здоров'я на Північній Буковині за роки Радянської влади", 1969 р.) та у співавторстві з В. М. Левченко в статті "Классификация минеральных вод Украинских Карпат", що була надрукована в журналі "Гидрохимические материалы" (1970)¹⁴. Значну увагу приділяє практичному застосуванню цілющих джерел. Так, в збірнику "Патология і фізіологія органів травлення" (1967 р.) побачили світ праці "Вуглекислі лікувальні мінеральні води Закарпатської області" та "Питні лікувальні води рівнинної частини Чернівецької області", а в збірнику матеріалів "Міжвідомчої науково-технічної конференції по раціональному використанню сировинних ресурсів та відходів промисловості" (Чернівці, 1969 р.) - стаття "Хімія лікувальних мінеральних вод Радянської Буковини та практичне їх використання"¹⁵.

Цікавив Ф. В. Лапшина і газовий склад мінеральних джерел. Результати цих досліджень вилились в роботи "Методика анализа газов минеральных вод на хроматографе ХХ – 4", "Газовый состав минеральных вод основных месторождений Закарпатья", надрукованих в кн. "Лечение на курортах Карпат. Лечение заболеваний органов пищеварения" (1967 р.) та у співавторстві з В.

Е. Ветштейна та Г. А. Малюк "Изотопный состав кислорода и водородного минеральных вод как критерий их генезиса", надрукованої в "Доповіях АН УРСР" (1972)¹⁶.

З Феодосієм Вікторовичем Лапшиним над дослідженням хімічного складу мінеральних вод Буковини працювали С. С. Бабич¹⁷, Д. З. Попівчук¹⁸, Л. І. Шеїна¹⁹, а згодом Л. С. Костюк²⁰. Так, у 1967 р. разом зі старшим лаборантом кафедри Л. І. Шеїною був відряджений в с. Східниця Львівської області для вивчення хімічного складу місцевих мінеральних вод²¹. Цього ж року в "Материалах научно-практической конференции по вопросам курортологии и физиологии" надрукована стаття "Химия хлоридных минеральных вод Советских Карпат". У березні 1968 р. був призначений відповідальним за збереження отрут на кафедрах та лабораторіях інституту²², а в червні 1968 р. був призначений науковим керівником гідрохімічної лабораторії²³ при кафедрі загальної хімії, яка розташовувалась на той час на четвертому поверсі теперішнього адміністративного корпусу (Театральна площа, 2). Вивчення мінеральних вод набуває маркетингової потужності. У 1968 р. був оформлений господарський договір з Чернівецькою інженерно-геологічною партією Львівської геологічної експедиції, результатом якої було виконання наукової тематики "Аналіз природних вод". Звіт щодо цієї роботи (155 стор.) був захищений в управлінні тресту "Київгеологія". У 1969 р. в матеріалах XXIII Всесоюзної гідрохімічної наради (Новочеркаськ, 1969 р.) виходить робота у співавторстві з В. М. Левченко "Характеристика минеральных вод Украинских Карпат"²⁴.

У співавторстві з Сучковим Б. П. було проведено дослідження на вміст селену і флуору в мінеральних водах, результати якого відображені в роботах "Содержание селена в минеральных водах Украинских Карпат", надрукованої в збірнику "Вопросы профилактики, диагностики и лечения заболеваний органов пищеварения" (Черновцы, 1970 р.) та "Содержание фтор-иона в минеральных водах Украинских Карпат", надрукованої в збірнику "Биологическая роль микроэлементов в сельском хозяйстве и медицине" (1970 р.)²⁵.

У 1973 р. Феодосій Вікторович завершує і апробує докторську дисертацію на тему "Хімія мінеральних вод Українських Карпат", захист якої, на жаль, не відбувся через суперництво шкіл гідрохімічної науки. У 1974-1975 рр. занурився в роботу згідно госпдоговорів з Чернівецькою групою Львівської геологічної експедиції (тема звіту "Изучение физико-химических свойств вод г. Черновцы"), з Сокирянським районним харчовим комбінатом ("Комплексное исследование воды скважин с. Ожево с целью определения возможности ее бутылочного разлива"), з санаторієм "Золотий колос" ("Фізико-

¹² Ibidem, ark. 102–104.

¹³ Ibidem, ark. 100–106.

¹⁴ Ibidem, ark. 104–106.

¹⁵ Ibidem, ark. 105.

¹⁶ Ibidem, ark. 104, 106.

¹⁷ Старший лаборант кафедри загальної хімії (з 1968 р. по 2003 р.)

¹⁸ Викладач кафедри з 1958 р., з 1966 р. по 1992 р. – старший викладач кафедри

¹⁹ Старший лаборант кафедри загальної хімії (з 1966 р. по 1972 р.)

²⁰ Асистент кафедри з 1975 р. по 2016 р.

²¹ Архив BDMU [The BSMU Archive], F. R-398, Op. 51, Case N. 21, ark. 47 [In Ukrainian].

²² Ibidem, ark. 46.

²³ Ibidem, ark. 48.

²⁴ Ibidem, ark. 105, 107.

²⁵ Ibidem, ark. 105.

-химическая и бальнеологическая характеристика минеральных вод, используемых санаторием "Золотой колос" для лечебных целей")²⁶.

30 червня 1976 р. у результаті звільнення завідувача кафедри загальної хімії доц. Лопушанського Андрія Івановича обов'язки завідувача були покладені на доц. Ф. В. Лапшина²⁷. Кафедру очолює у складі доцента К. Г. Ташука, асистентів Р. Ф. Стаднійчук, Л. С. Костюк, П. В. Присяжнюка, викладача С. Д. Федоряка, лаборантів С. С. Бабич, Л. Савельєвої, Л. Мамчул. Науковими напрямками кафедри були "Синтез і вивчення біологічно активних сполук-похідних четвертинних амонійних солей" та "Дослідження фізико-хімічних і бальнеологічних властивостей мінеральних вод Буковини". За цей період співробітниками кафедри захищена дисертація "Синтез і дослідження хінокарбонаціанінових барвників з замісниками в поліметинному хромофорі" (Стаднійчук Р.Ф., 1978 р., канд.). У цей період виходить ґрунтовна стаття Лапшина Ф. В. "Сероводородные минеральные воды Украинских Карпат" в журналі "Гидрохимические материалы" (1977 р.).

Не дивлячись на захоплення науковими дослідженнями, Феодосій Вікторович не уявляв себе без педагогічної роботи, без спілкування зі студентами, до яких відносився доброзичливо, привітно, з повагою. Він був талановитим викладачем, оскільки вмів зацікавити студентську аудиторію, мотивувати необхідність хімії для майбутньої професії медика. У спілкуванні з співробітниками Феодосій Вікторович був дуже цікавою, привітною, принциповою, доброзичливою людиною.

У 1978 р. кафедра загальної хімії була об'єднана з кафедрою біологічної хімії під назвою кафедра медичної хімії, яку очолив доктор медичних наук, професор М. А. Ковтуняк (1979 – 1985 рр.). У цей період у співавторстві з Л. С. Костюк були надруковані роботи "Брусницкое месторождение сероводородных минеральных вод" і "Гидрокарбонатно – хлоридные и хлоридно-гидрокарбонатные натриевые минеральные воды с. Брусница" в збірнику "Курортология и физиотерапия" (1980 р.).

У липні 1980 р. доц. Лапшина Ф. В. було звільнено по завершенню строків договору²⁸, а в лютому 1981 р. Феодосія Вікторовича не стало. У цьому ж році видавництвом "Карпати" (м. Ужгород) видано путівник "Здравница в Бруснице" російською та румунською мовами, мовби підтверджуючи той факт, що справа, якій відомий ентузіаст-дослідник присвятив усе своє життя, продовжує жити.

Феодосій Вікторович Лапшин зробив вагомий добробок у вивчення природних ресурсів Буковини і впровадження їх у практику охорони здоров'я. Дослідження лікувальних властивостей мінеральних вод сприяли розвитку під-приємств промислового розливу мінеральних вод "Буковинська", "Брусницька", "Кельменецька", "Довгонільська", "Валякузьминська", санаторію в с. Брусниця, а також реабілітаційного відділення лікарні в с. Щербинці. Автор 56 наукових робіт, 2-х монографій. Нагороджений значком "Отличнику здравоохранения" (1970 р.)²⁹, дипломом II ступеня і нагрудним значком

(1977 р.)³⁰, срібною медаллю на Всесоюзній виставці досягнень народного господарства СРСР³¹. "Цікава, волюва, енергійна, працююча людина, цілеспрямований працелюб з невичерпною енергією, добросовісний працівник, який вмів цінувати час", - згадує його соратниця Людмила Степанівна Костюк – "його захоплення своєю справою надихало і мене". Автор статті Раїса Федорівна Стаднійчук, згадуючи Феодосія Вікторовича, завжди неуклібно повторює: "Він був людяним і чуйним до чужого горя, неформальним улюбленцем колективу, оригіналом".

Висновки. Феодосій Вікторович Лапшин за 32 роки трудової діяльності пройшов складний шлях від старшого лаборанта до завідувача кафедри загальної хімії Чернівецького медичного інституту, залишивши у спадок нащадкам свої монографії і понад сотню відкритих мінеральних джерел. Феодосій Вікторович Лапшин є прикладом людини, життєвий шлях якої став достойною сторінкою в історії вузу зі знаменним минулим, а його наукова спадщина до цього часу служить людям.

Перспективи подальших розвідок. У подальших дослідженнях автори планують висвітлити наукові здобутки хіміків-синтетиків у складі кафедри медичної хімії періоду 1979-2012 рр., який у науковій літературі висвітлений неповно.

Perepelytsya Olesya, Stadnychuk Rayisa, Bratenko Mykhaylo, Diichuk Iryna. Lapshyn Feodosiy Victorovych. The Path of Scientist, Researcher, Human. Aim: An article is based on some archive documents and bibliographic surveys and it deals with scientific activities of Lapshyn Feodosiy Victorovych, associate professor of Dept. of General Chemistry. **Methods:** The methods of retrospection and comparative analysis were used in the investigation. **Scientific novelty:** During 32 years of his activity, Feodosiy Victorovych Lapshyn has passed the arduous path from senior lab assistant to head of Department of General Chemistry of Chernivtsi Medical Institute. His scientific achievements include some monographs and more than hundred of mineral springs discovered with his active participation. All scientific works by F. V. Lapshyn have been systematised for the first time and his personal contribution into development of investigation of chemical composition of some mineral spring waters of Chernivetska oblast and their utilization for development of balneology and health resorts (that was the direction for scientific activities of the Department) was analysed. Feodosiy Victorovych Lapshyn has made a bright example of a man with a prominent life path and with a worthy contribution into the history of his famous institution. His scientific heritage is still serving to people's wellbeing. **Conclusions:** The article describes a stage of scientific activity of the department that dealt with investigation of natural resource of Chernivetska oblast.

Key words: Chernivtsi State Medical Institute, Department of General Chemistry, F. V. Lapshyn, bibliography, scientific activities, mineral springs, balneology.

Перепелиця Олеся – кандидат біологічних наук, доцент кафедри медичної та фармацевтичної хімії Вищого державного навчального закладу України "Буковинський державний медичний університет". Наукові інтереси: екологія рослин, методика викладання хімічних дисциплін. Має більше 70 наукових та навчально-методичних праць. Серед них публікації в 4 країнах за межами України.

Perepelytsya Olesya – Higher State Education Establishment

²⁶ Ibidem, ark. 107.

²⁷ Ibidem, ark. 78.

²⁸ Ibidem, ark. 96.

²⁹ Ibidem, ark. 62.

³⁰ Ibidem, ark. 82.

³¹ Arhiv BDMU [The BSMU Archive], F. R-398, Op. 51, Case N. 22, ark. 82 [In Ukrainian].

of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi (Ukraine). Scientific interests: plants ecology, methodics of teaching the chemical subjects. Author of more than 70 scientific and scientific-methodological works including 4 papers published abroad.

Стаднійчук Раїса – кандидат хімічних наук, асистент кафедри медичної та фармацевтичної хімії Вищого державного навчального закладу України "Буковинський державний медичний університет". Автор більше 50 наукових та навчально-методичних праць.

Stadniychuk Raisa – Higher State Education Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi (Ukraine). Author of more than 50 scientific and science-methodological works.

Братенко Михайло – доктор хімічних наук, професор, завідувач кафедри медичної та фармацевтичної хімії Вищого державного навчального закладу України "Буковинський державний медичний університет". Наукові інтереси: функціоналізовані піразоли – синтез та властивості. Автор більше 160 наукових та навчально-методичних праць. Серед них пуб-

лікації в 6 країнах за межами України.

Bratenko Mykhaylo – Higher State Education Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi (Ukraine). Scientific interests: functionalized pyrazoles – synthesis and properties. Author of more than 160 scientific and scientific-methodological works including 6 papers published abroad.

Дійчук Ірина – пошукач кафедри медичної та фармацевтичної хімії Вищого державного навчального закладу України "Буковинський державний медичний університет". Наукові інтереси: синтез та властивості похідних імідазолу.

Diichuk Iryna – a search engineer at the Department of Medical and Pharmaceutical Chemistry at the Higher State Education Establishment of Ukraine "Bukovinian State Medical University", Chernivtsi (Ukraine). Scientific interests: synthesis and properties of derivatives of imidazole.

Received: 02.04.2019

Advance Access Published: June, 2019

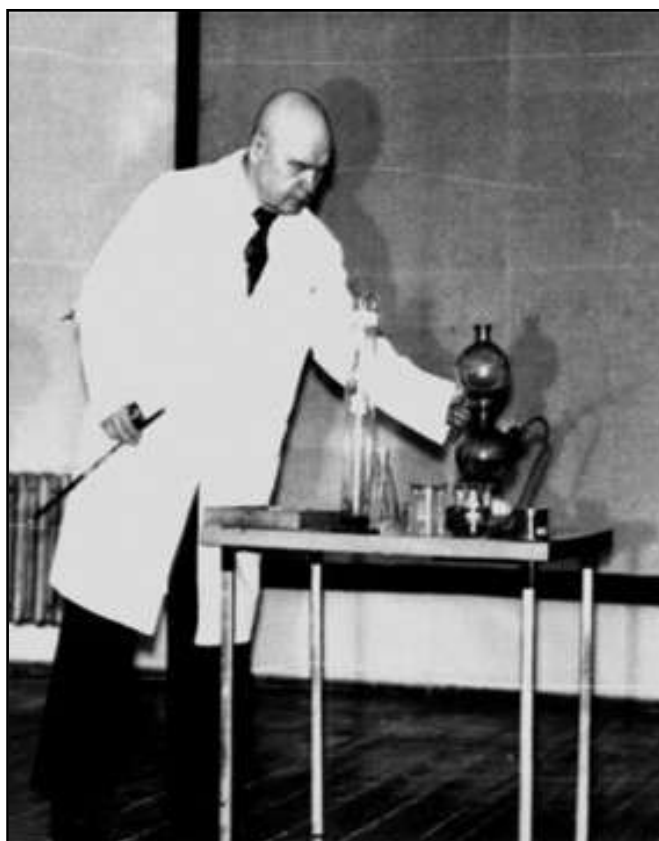
© O. Perepelytsya, R. Stadniychuk, M. Bratenko, I. Diichuk, 2019

ДОДАТКИ

Фото 1. Лапшин Феодосій Вікторович (архів Р. Ф. Стаднійчук)

Figure 1: Lapshyn Feodosiy Victorovych

Фото 2. Доц. Лапшин Ф.В. на лекції (архів Р. Ф. Стаднійчук)

Picture 2. Associate professor F. V. Lapshyn delivers a lecture.